УДК 351:355:341:327.5
DOI: https://doi.org/10.17721/3041-1912.2025/4-5/10

Володимир БОНДАР, д-р філософії, доц.
ORCID ID: 0000-0002-9833-9867
e-mail: vt.bondar@knu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Артем ГРИЦАЄНКО, бакалавр
ORCID ID: 0009-0001-3228-4162
e-mail: hrytsaienko_artem@knu.ua
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

БЕЗПЕКОВА ТРАЄКТОРІЯ В ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ: АНТИКОРУПЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Вступ. *Руйнування і соціальні трансформації актуалізують дослідження повоєнного відновлення не лише як господарського процесу, а й стратегічного елемента системи національної безпеки. Процес відбудови виходить за межі фізичної реконструкції об'єктів і має відбуватися паралельно зі зміцненням інституційної спроможності органів державної влади, створенням дієвих запобіжників проти внутрішніх загроз − корупції, яка в умовах критичного дефіциту фінансових ресурсів і залежності від зовнішньої допомоги трансформується з кримінального правопорушення у пряму загрозу державній стійкості й обороноздатності. З огляду на це ключову увагу в Україні необхідно зосередити на формуванні прозорих умов відновлення, на принципах підзвітності, цифровізації та верховенства права.*

Методи. *У роботі застосовано такі методи: порівняльного аналізу – для дослідження корупційних ризиків через оцінювання міжнародними організаціями й антикорупційними державними інституціями; контент-аналізу – виокремлено ключові "принципи Лугано"; системний підхід – проведено усебічний аналіз отриманих результатів, визначено механізми державного управління, зокрема в умовах повоєнного відновлення країни; з допомогою методу аналогії встановлено, що процес відновлення є соціальним трансформаційним процесом і торкається забезпечення стабільності функціонування системи національної безпеки. Враховано також метод суб'єкт-об'єктної взаємодії у межах системи міжнародної безпеки для розвитку соціоекономічної екосистеми країни, зокрема в напрямі забезпечення антикорупційного аспекту відновлення, мінімізації корупційних ризиків запровадженням системи відбору з-поміж іноземних зацікавлених сторін.*

Результати. *Виокремлено такі основні напрями повоєнного відновлення: реформування системи публічних закупівель, управління міжнародною допомогою, децентралізація, забезпечення моніторингу використання ресурсів. Встановлено, що антикорупційну політику варто розглядати як структурний компонент системи національної безпеки України. Корупція як явище соціальне апріорі втілює потенційні ризики для економічної дестабілізації, соціальної напруги, нівелювання міжнародної підтримки та довіри.*

Висновки. *Існує потреба модернізація підходу до інституціоналізації антикорупційних детермінант як складника системи забезпечення національної безпеки. Ефективність повоєнного відновлення залежить від прозорості, підзвітності, залучення всіх зацікавлених сторін. Через посилення інституційної стійкості й мінімізацію внутрішніх корупційних загроз можливо забезпечити довгострокову стабільність держави та зберегти високий рівень довіри міжнародних партнерів.*

Ключові слова: *система державного управління, національна безпека, концепція зацікавлених сторін, антикорупційна політика, інституційна спроможність.*

Вступ

Актуальність дослідження. Стан українського суспільства впродовж повномасштабної агресії рф (тут і далі збережено орфографію авторів) проти України засвідчує мінливість індикаторів його єдності. Якщо на початку довіра громадян до інститутів влади й державних інституцій зростала і домінантною масовою емоцією була віра в перемогу, то упродовж другого етапу війни − етапу на виснаження − характерні критичне ставлення до влади і державно-політичних інститутів, тенденція на відчуження, недовіру та розчарування. Одним із приводів може слугувати відсутність з боку влади чіткої роз'яснювальної роботи стосовно тарифів на електроенергію, соціальної справедливості та прозорості з використання місцевих бюджетів, реальних заходів покінчити з корупцією, насамперед в оборонно-промисловому секторі економіки. Важливим фактором є відсутність належного реагування спеціалізованих антикорупційних, правоохоронних і судових органів на ці негативні явища. Недовіра висловлюється до державного апарату, судової системи, уряду, прокуратури, антикорупційних органів (Майборода, 2024). Громадяни негативно оцінюють діяльність влади у таких сферах, як боротьба з корупцією, економіка, боротьба зі злочинністю, відбудова країни, соціальний захист і пенсійне забезпечення (Зеленько, 2024). Така ситуація у сфері державотворення й критичне ставленням до влади з боку населення всередині країни не може не обійти уваги наших союзників і партнерів. Саме тому Україні вкрай необхідно для подолання екзистенційної загрози нині, і для майбутньої відбудови держави мінімізувати корупційні ризики з метою забезпечення стабільного стану у сфері національної безпеки. З огляду на ці міркування, процес повоєнного відновлення потребує безпекового імунітету проти зловживань, що робить окреслену проблематику вкрай важливою.

Метою статті є аналіз стану антикорупційної політики України в умовах воєнного стану. Авторами було поставлено завдання проаналізувати сучасні корупційні ризики й інституційну спроможність антикорупційних органів у забезпеченні прозорого й ефективного використання ресурсів повоєнного відновлення, дослідити статистичні та емпіричні дані.

Огляд літератури. У процесі підготовки статті було використано аналітичні звіти провідних національних і міжнародних інституцій, як-от: "Transparency International Ukraine"; Королівського об'єднаного інституту оборонних досліджень (RUSI, Велика Британія), зокрема дані проєктів: "Supervising and Monitoring Ukraine's Reconstruction Funds" (SMURF), "Digital Restoration Ecosystem for Accountable Management" (DREAM; Королівського інституту міжнародних відносин

ISSN 3041-1912 (Print), ISSN 3041-1920 (Online)

© Бондар Володимир, Грицаєнко Артем, 2025

Київський національний університет імені Тараса Шевченка Видавничо-поліграфічний центр Вісник

"Chatham House" (Велика Британія); "RISE Ukraine"; Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР); Національного антикорупційного бюро України (НАБУ); Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК); індекс сприйняття корупції (Corruption Reception Index, CPI).

Теоретичне підґрунтя для розуміння антикорупційної політики − невід'ємної складової обороноздатності держави та публічного управління, сформовано в працях таких учених, як Н. Корчак, А. Рибалкін, М. Тараніна. У їхніх роботах обґрунтовано взаємозалежність між рівнем і здатністю держави реагувати на безпекові виклики. Дестабілізаційні фактори та правові аспекти протидії цьому явищу, зокрема в контексті неефективності управлінських рішень висвітлено у працях К. Величко, О. Журби, Н. Коваленко, О. Крамара, А. Мойсіяхи. До зарубіжних авторів, праці яких містять оцінювальні судження щодо перспектив демократичного розвитку України у повоєнний період, можна віднести Л. Торемарк, Дж. Шостек, концептуалізації процесу управління відбудовою – Е. Фрімана, Дж. Мак-Веа. Водночас питання вдосконалення механізмів державного регулювання в контексті мінімізації корупційних загроз під час реалізації програм повоєнного відновлення України залишаються поки розкритими фрагментарно.

Методи

Для отримання наукових результатів було використано метод *порівняльного аналізу* задля дослідження корупційних ризиків в Україні через призму їхнього оцінювання міжнародними організаціями ("Transparency International Ukraine", RUSI, "Chatham House", "RISE Ukraine") з одного боку, а з іншого – антикорупційними державними інституціями (НАБУ, НАЗК). Методом *контент-аналізу* виокремлено ключові, з огляду на предмет дослідження, так звані "принципи Лугано". *Системний підхід* допоміг комплексно підійти до розгляду отриманих результатів, і через призму концепції зацікавлених сторін, визначити тотожність між принципами управління великою корпорацією та механізмами функціонуванням системи державного управління, зокрема в умовах повоєнного відновлення країни. *Метод аналогії* – уявити, що процес відновлення є соціальним трансформаційним процесом у суспільстві і поширюється на усі сфери його життєдіяльності, торкається питання забезпечення стабільності функціонування системи національної безпеки у всіх її сферах. Також за світового гібридного протистояння принцип суб'єкт-об'єктної взаємодії у межах системи міжнародної безпеки вкрай важливий для внутрішнього розвитку соціоекономічної екосистеми, зовнішнього курсу країни, розвитку міжнародних зв'язків і відносин із партнерами чи союзниками, або, якщо до процесу відновлення виявляють зацікавленість представники країни-агресорки. Особливо такий підхід актуальний, коли країна є об'єктом гібридного нападу, у напрямі забезпечення антикорупційного аспекту безпекової траєкторії відновлення, мінімізації корупційних ризиків, запровадженням на державному рівні узгодженої та прозорої системи відбору з-поміж іноземних зацікавлених сторін.

Результати

Оцінюючи перспективи розвитку демократії в Україні після завершення війни, зарубіжні дослідники акцентують увагу на необхідності продовження реформ, зміцнення демократичних інституцій і боротьби з корупцією, що допоможе Україні не лише вижити, а й зміцнити свою позицію як демократичної держави у Європі (Szostek, & Toremark, 2023). Це твердження аналітиків від "Chatham House" надає чіткого розуміння тому, що міжнародна підтримка демократії в Україні є ключовою для її сталого розвитку та стабільності.

Як початок міжнародної ініціативи й визначення основи, можна розцінювати схвалену Декларацію за підсумками конференції в м. Лугано, Швейцарія (2022), у якій сім принципів (*партнерство; спрямованість на реформи; прозорість, підзвітність і верховенство права; демократична участь; залучення багатьох зацікавлених сторін; гендерна рівність та інклюзія; сталий розвиток*) – як рамка для скоординованої політики, фінансової і технічної допомоги Україні у післявоєнний період (URC, 2022). Показово, що того самого року унаслідок обговорення на засіданні Генеральної Асамблеї ООН проєкту резолюції "Забезпечення засобів правового захисту та репарацій у зв'язку з агресією проти України" (A/RES/ES-11/5, 2022), очільники делегацій від 14 країн висловилися проти (Багамські Острови, Білорусь (збережено орфографію авторів), ПАР, КНР, Куба, КНДР, Еритрея, Ефіопія, Іран, Малі, Нікарагуа, рф, Сирія, Зімбабве), поді як 74 делегації утрималися. Це стало чітким сигналом світовій спільноті, що поряд із союзниками та партнерами нашої держави існує табір опонентів міжнародній підтримці України, наявні протилежні підходи окремих державних а́кторів міжнародної системи безпеки слідуванню так званим "принципам Лугано".

На тлі загострення суперечностей між країнами демократичного устрою та такими, де домінують авторитарні режими, зростання економічного протистояння за ринки сировини й боротьбу за контроль над фінансовими ресурсами, гібридного протистояння через активізацію росією державної політики з просування в публічний простір розвинених країн антиукраїнських стратегічних наративів, проблематика корупції в Україні дедалі більше привертає увагу в наукових й експертних колах.

Тут наведено лише окремі фактори, але й вони свідчать, що явище корупції варто розглядати як складну соціально-правову проблему, що має не лише політичні, економічні, соціальні чи інші аспекти, а й безпекові та управлінські виміри. Ряд авторів досліджують механізми виникнення і трансформації корупційних практик під впливом воєнних умов, оцінюють їхні наслідки на національну безпеку, а також пропонують шляхи подолання. Важливим для розуміння загального контексту протидії цьому явищу є аналіз корупції як загрози національній безпеці у мирний час, що допомагає виявити структурні проблеми, які можуть посилюватися під впливом військових дій. Зокрема, корупцію розглядають як чинник, що підриває політичну стабільність, економічний розвиток і правовий порядок України та потребує комплексного підходу до її подолання через зміцнення правових та управлінських механізмів (Рибалкіна, & Тараніна, 2021). У складніших умовах воєнного і післявоєнного періодів, співвідношенні категорій "корупція" − "національна безпека", протидія корупції є базовим елементом забезпечення національної безпеки та правового порядку, а успішність антикорупційних заходів значною мірою залежить від інтеграції превентивних механізмів у систему державного управління, суспільної підтримки (Корчак, 2024). До прикладу, у практичних комунікаціях представників НАЗК − системна інтеграція антикорупційних інструментів на всіх етапах післявоєнного відновлення, включно з моніторингом закупівель й аналізом ризиків є ключовою умовою стабільності та довіри до стратегічних програм (Інтеграція антикорупційних механізмів…, 2025). Тобто корупція, як соціальний феномен, безпосередньо впливає на національну безпеку й ефективність післявоєнного відновлення. Корупційні ризики підсилюються в періоди криз і військових конфліктів, а управлінські та

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Верховна Рада України

законодавчі інструменти мають бути спрямовані не лише на покарання, а й на системне запобігання та інституційну стійкість. Такі наукові напрацювання закладають теоретичну базу для всебічного розуміння проблематики і формування подальших науково-практичних рекомендацій щодо боротьби з корупцією в умовах післявоєнного відновлення України.

Однак корупція в Україні залишається однією із ключових системних загроз національній безпеці. Попри досягнений прогрес у формуванні антикорупційної інфраструктури після 2014 р., на наш погляд, корупційні практики зберігають стійкість, трансформуючись відповідно до умов воєнного стану і масштабів міжнародної фінансової допомоги. Вважаємо, що саме корупція послаблює здатність держави реалізовувати базові функції, підриває легітимність влади, знижує довіру до державних інституцій, безпосередньо вливає на соціальну сферу та створює внутрішні вразливості, які можуть бути використані зовнішнім агресором.

Можемо говорити про те, що в умовах воєнного стану корупційні ризики концентруються у сферах оборонних закупівель, гуманітарної допомоги, відбудови критичної інфраструктури, управління державними фінансами, розподілу міжнародної допомоги. Положення режиму воєнного стану об'єктивно обмежують прозорість управлінських процесів, що створює середовище для зловживань владою, ухвалення посадовими особами дискреційних рішень. З огляду на це корупція у сфері безпеки й оборони набуває особливо загрозливого характеру, оскільки безпосередньо впливає на використання людських ресурсів, ефективність Збройних Сил України, збереження територіальної цілісності, стійкості держави та її інституційної спроможності. У контексті післявоєнного відновлення ці ризики зростають у геометричній прогресії, адже йтиметься про безпрецедентні обсяги фінансових надходжень.

Очевидно, що перспективи подолання корупції в Україні залежать від здатності держави поєднати безпековий підхід із принципами належного врядування, верховенства права, демократичної підзвітності. У цьому контексті антикорупційна політика перестає бути автономним напрямом державної діяльності та трансформується у ключовий елемент стратегії національної безпеки, стійкості та повоєнного відновлення.

Сучасна антикорупційна політика України спирається на інституціональну і нормативно-правову основу, а її система сформована відповідно до спеціальних законів щодо функціонування НАБУ, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП), Вищого антикорупційного суду (ВАКС), електронних систем декларування. Утім, не зважаючи на наявність чинного законодавства, практика реалізації свідчить про значні розбіжності між формальними правилами та фактичними результатами.

За даними аналітичного звіту НАЗК, 79,4 % громадян та 76 % представників бізнесу вважають корупцію однією з головних проблем країни (Corruption in Ukraine, 2024: Understanding…, 2024). За іншими статистичними матеріалами цієї установи − 18,7 % громадян і 23,2 % підприємців мали реальний досвід корупційних ситуацій за останній рік (Реальний корупційний досвід…, 2025; Українці стали активніше повідомляти…, 2025). Національне антикорупційне бюро України за першу половину 2025 р. зафіксувало 115 повідомлень про підозри високопосадовцям, включно за злочини у сфері оборони, земельних відносин і державних закупівель, матеріально-економічний ефект від діяльності цієї інституції перевищив 16,8 млрд грн. Також результати соціологічного дослідження від "Transparency International Ukraine" засвідчують, що корупція продовжує посідати друге місце серед головних проблем України після російської агресії, поступаючись лише питанням безпеки й оборони (У майбутній відбудові…, 2023).

Створена упродовж 2015–2017 рр. система антикорупційних органів має надзвичайно важливе значення для реального функціонування у боротьбі з корупцією. Однак її ефективність часто обмежується тиском зовні, нестачею кваліфікованих кадрів, слабкими механізмами реагування та змінами в чинному правовому полі, що послаблює незалежний статус цих інституцій. Водночас влада зазнала критики через законодавчі спроби обмежити незалежність НАБУ і САП, які тимчасово могли поставити під загрозу здатність ефективно розслідувати гучні корупційні справи, що викликало обурення з боку громадськості, міжнародних партнерів (Результати роботи… 2025). Хоча законодавство України щодо антикорупційної політики загалом відповідає міжнародним стандартам, є обов'язковою умовою для європейської інтеграції, в той же час його імплементація має значні недоліки. У табл. 1 систематизовано найкритичніші вади у реалізації антикорупційного законодавства України, продемонстровано вузькі місця в механізмах відповідальності чиновників, кадровому забезпеченні антикорупційних органів, системі мотивації працівників, що створює ризики затягування розслідувань та зниження ефективності боротьби з корупцією.

Таблиця 1

Ключові прогалини імплементації антикорупційного законодавства в Україні

Проблемна сфера	Опис проблеми	Потенційний наслідок
Механізми відповідальності	Неефективність механізмів притягнення до відповідальності чиновників середньої та високої управлінської ланки	Затягування процесу розслідування та судового розгляду, зниження довіри до органів влади
Кадрова спроможність антикорупційних органів	Обмежена кількість висококваліфікованих кадрів, що знижує оперативність реагування на корупційні ризики, особливо у складних сферах (оборона, будівництво, критична інфраструктура)	Неможливість ефективно протидіяти корупційним виявам у стратегічно важливих сферах
Система мотивації та професійного розвитку	Відсутність стійкої системи мотивації та кар'єрного зростання для детективів, прокурорів і суддів	Ризик "витоку кадрів", залучення менш кваліфікованих працівників, зниження якості розслідувань

Джерело. Складено авторами.

До того ж частина законодавчих ініціатив 2025 р., які тимчасово обмежували незалежний статус НАБУ і САП, продемонструвала системну вразливість правових гарантій цим органам від політичного тиску. Цей факт підкреслює, що наявність ефективного законодавства є необхідною, але недостатньою умовою – адже без стабільності правових гарантій й інституційної незалежності антикорупційна політика втрачає свою дієвість.

У табл. 2 систематизовано авторське бачення ключових напрямів інтеграції антикорупційної політики на систему

Видавничий центр "Київський університет" Версія НЕ для друку

державного управління і процес повоєнного відновлення України. Відображено комплексний підхід до мінімізації корупційних ризиків у стратегічно важливих сферах, зокрема відбудові інфраструктури та системі державних закупівель. Також акцентовано увагу на необхідності посилення інституційної спроможності й незалежності антикорупційних органів, удосконалення правових і процедурних механізмів судового розгляду корупційних справ, розвитку цифрових і прозорих інструментів контролю. Запропонована систематизація спрямована на підвищення ефективності державного управління, забезпечення підзвітності використання публічних ресурсів, формування передумов для сталого та безпекового орієнтованого повоєнного розвитку України.

Таблиця 2

Інтеграція антикорупційної політики в систему державного управління та післявоєнного відновлення України

Ключовий напрям антикорупційної політики	Зміст і практичне наповнення	Очікуваний результат
Моніторинг корупційних ризиків	Системний аналіз ризиків у сферах відбудови інфраструктури та державних закупівель, які характеризуються підвищеною корупційною вразливістю	Раннє виявлення корупційних загроз і запобігання нецільовому використанню ресурсів
Посилення інституційної спроможності антикорупційних органів	Підвищення кадрового потенціалу та гарантій незалежності антикорупційних інституцій, створення умов для залучення й утримання висококваліфікованих фахівців	Зростання ефективності розслідування та запобігання корупційним правопорушенням
Удосконалення судових механізмів	Оптимізація правових і процедурних аспектів розгляду корупційних справ, забезпечення оперативності та неупередженості судового процесу	Підвищення довіри до судової влади та реальної невідворотності покарання
Цифровізація та прозорість контролю	Розширення функціоналу електронних реєстрів, систем публічних закупівель, механізмів відкритих даних і цифрового аудиту	Зменшення корупційних можливостей і посилення громадського контролю

Джерело. Складено авторами.

На наше переконання, ключовими секторами, які найбільш вразливі до корупційних ризиків у період повоєнного відновлення, є: відбудова житлової і критичної інфраструктури; реформування системи публічних закупівель; управління міжнародною фінансовою допомогою; децентралізація відновлювальних процесів; забезпечення судового й інституційного контролю за використанням ресурсів. У табл. 3 систематизовано авторське бачення основних напрямів повоєнного відновлення України та їхньої вразливості до корупційних ризиків. Виділено стратегічні сфери, де необхідне посилене антикорупційне регулювання, моніторинг і прозорість процедур. Вважаємо, що такий підхід є одним із ключових для ефективної імплементації державних програм відновлення та підвищення стійкості державних інститутів й інституцій у постконфліктному періоді.

Таблиця 3

Ключові напрями післявоєнного відновлення України та корупційні ризики

Напрям відновлення	Опис	Уразливість до корупційних ризиків
Відбудова житлової та критичної інфраструктури	Відновлення об'єктів житлового фонду та критично важливої інфраструктури (енергетика, транспорт, водопостачання)	Висока − великі фінансові потоки, складні проєкти, численні підрядники
Реформування системи публічних закупівель	Оптимізація та прозорість процедур державних закупівель	Висока − ризики непрозорих тендерів, зловживань у відборі підрядників
Управління міжнародною фінансовою допомогою	Контроль за залученням і використанням грантів, кредитів та донорських коштів	Середня / висока − ризики нецільового використання ресурсів, недостатній моніторинг
Децентралізація відновлювальних процесів	Передача повноважень і ресурсів на місцевий рівень	Середня − ризики корупційних практик на регіональному рівні, слабкий контроль із центру
Судовий та інституційний контроль за використанням ресурсів	Забезпечення правових і процедурних механізмів контролю	Висока − затримки у правосудді, недостатня спроможність антикорупційних органів

Джерело. Складено авторами.

Результати окремих досліджень показують, що антикорупційні заходи, такі як створення незалежних агентств і впровадження систем електронних закупівель, позитивно сприяють фіскальній прозорості та бюджетній дисципліні. Інституційна стійкість, поряд із підтримувальною роллю іноземної допомоги та міжнародних інституцій, також є важливим фактором (Moisiiakha et al., 2025).

Додаючи до цих чинників зовнішній вплив на систему державного управління й вітчизняний публічний простір, зокрема внаслідок світового гібридного протистояння, до нашої уваги інший важливий фактор − фактор перспективи країни, походження якого зумовлюється суб'єкт-об'єктною взаємодією і позиціонуванням країни в системі міжнародної безпеки. Його "значущість особливо виявляється під час реалізації зовнішнього курсу, розвитку міжнародних зв'язків, позиціонування в системі координат міжнародних відносин, зокрема глобальної безпекової архітектури. Від того, наскільки суголосні зовнішньополітичні заходи країн партнерів чи союзників, настільки будуть результативними їхні двосторонні чи багато-сторонні зовнішні зносини" (Бондар, 2024b). У контексті повоєнної відбудови України, в міждержавному діалозі з майбутніми або наявними партнерами, або союзниками варто аналізувати та брати до уваги їхній фактор перспективи з метою

Видавничо-поліграфічний центр Київського університету ВІСНИК КНУ ім. Тараса Шевченка

визначення, по-перше, доцільності, а по-друге, перспективності переговорів. Для того, щоб ефективніше моделювати і розвивати партнерські чи союзницькі механізми співпраці насамперед з тими країнами, які перебувають одночасно у подібному з нашою державою статусі "об'єкт-об'єкт" гібридного протистояння щодо суб'єкта походження деструктивного зовнішнього впливу. Або за умови, коли існує висока або потенційна імовірність трансформації суб'єктності зарубіжної країни у контексті її фактору перспективи до подібного з нашою державою статусу (Бондар, 2024b).

Дискусія і висновки

Повоєнне відновлення України потребує принципово нового підходу до формування й реалізації антикорупційної політики, з огляду на безпрецедентні масштаби потреби у фінансових ресурсах, складність управлінських процесів і підвищений рівень відповідальності держави перед суспільством та міжнародними союзниками чи партнерами. У таких умовах протидія корупції не може обмежуватися виключно кримінально-правовими заходами або діяльністю спеціалізованих антикорупційних органів, а повинна бути інтегрованою складовою системи державного управління, забезпечення національної безпеки.

За нашого бачення, ефективна антикорупційна політика в Україні має ґрунтуватися на поєднанні ризик-орієнтованого управління, превентивних механізмів, інституційної стійкості. У цьому контексті доцільним є застосування комплексу методологічних підходів, а саме ризик-орієнтованого, інституційно-функціонального, компаративного та системного методів, зокрема:

- *ризик-орієнтований* метод сприятиме системній ідентифікації корупційних ризиків на всіх етапах процесу відновлення, від стратегічного планування до контролю за реалізацією проєктів;
- *інституційно-функціональний* – допомагатиме повною мірою оцінити реальну спроможність антикорупційних органів виконувати покладені на них функції з урахуванням кадрового, фінансового й організаційного забезпечення;
- *компаративний* – забезпечуватиме можливість використання позитивного досвіду процесу відновлення в інших державах із подальшою адаптацією найкращих практик до українських реалій;
- *системний* – уможливить розгляд виявів явища корупції як міжсекторальну загрозу, що впливає на оборонну, економічну, соціальну, інформаційну безпеку держав разом з іншими її сферами.

У комплексі, застосування зазначених підходів і методів створюватиме підґрунтя для переходу від фрагментарних антикорупційних рішень до цілісної моделі управління процесами відновлення.

Вартий нашої уваги один із "принципів Лугано" – "*залучення багатьох зацікавлених сторін*" (URC 2022), а також концепція зацікавлених сторін. Автори останньої, спираючись на теорію систем, наголошують, що всередині будь-якої організації (корпорації), яку можна уявити як відкриту систему, існують внутрішні зв'язки між членами цієї організації та зовнішні зв'язки із зацікавленими сторонами (стейкґолдерами), котрі прагнуть реалізувати свої наміри щодо її розвитку, узявши в цьому процесі участь тим чи іншим способом, і що завдяки саме цим зв'язкам такі проблеми розв'язуються (Freeman, & Mcvea, 2021, p. 8).

У сенсі концепції зацікавлених сторін, беручи до уваги виклики від світового гібридного протистояння, уважаємо, що для відбору іноземних партнерів важливо залучати юридичних або фізичних осіб, зареєстрованих у тих країнах, які, передусім: *по-перше*, перебувають одночасно у зіставному з нашою державою статусі об'єкта гібридного протистояння щодо суб'єкта деструктивного зовнішнього впливу − країни-агресора чи недержавного а́ктора того самого походження; *по-друге*, за існування об'єктивних умов трансформації суб'єктності країн-спостерігачів до подібного з Україною статусу; *по-третє*, є країнами – суб'єктами гібридного протистояння та їхніми союзниками, тобто агресором − за потреби, з обмеженням доступу до тих секторів, які входять у перелік об'єктів забезпечення державної безпеки, або проєктів для реалізації яких потребуються висококваліфіковані кадри, за належного контролю з боку держави (Бондар, 2024a). На практиці ж доцільно планувати партнерські зв'язки й оптимізувати взаємодію всіх зацікавлених сторін, ураховуючи суб'єктність країни в ієрархії світового гібридного протистояння та її фактор перспективи як детермінант поряд з іншими чинниками, за рейтингом (Бондар, 2024b, с. 490). Першість надавати насамперед: 1) країні-об'єкту, 2) країні потенційному об'єкту, 3) країні-спостерігачу, 4) країні-суб'єкту, але за окремими умовами й обмеженим доступом (Бондар, 2024a), оскільки корупційні ризики походять передусім від тієї країни, що є суб'єктом гібридного нападу, керівництво якої зацікавлене у підриві національної безпеки країни-об'єкта, включно шляхом підкупу осіб, від яких залежить прийняття вигідних для агресора управлінських рішень.

З огляду на це слідування іншому "принципу Лугано" – "*прозорість*", означатиме, зокрема, що одним із ключових напрямів удосконалення антикорупційної політики має стати інтеграція антикорупційних механізмів у всі державні програми післявоєнного відновлення. Це сприятиме закладенню антикорупційних запобіжників ще на етапі формування державної політики, а не лише на стадії контролю за використанням фінансових ресурсів.

З урахуванням наведених факторів особливого значення набуває посилення інституційної незалежності НАБУ, САП, ВАКС та Бюро економічної безпеки шляхом законодавчого унеможливлення політичного втручання в їхню діяльність, а також розширення аналітичних і превентивних функцій НАЗК з акцентом на прогнозування корупційних ризиків у проєктах відбудови.

Інший аргумент: важливою умовою ефективності залишається інституційна координація між антикорупційними органами, органами державного фінансового контролю, центральними органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування.

У висвітленні проблематики предмета нашого обговорення доцільно розглянути низку авторських заходів щодо їхньої імплементації в систему державного управління, спрямованих на підвищення ефективності антикорупційної політики у період повоєнного відновлення. Це, зокрема, створення єдиного національного механізму антикорупційного супроводу процесу відновлення, що функціонував би як міжвідомчий координаційно-аналітичний центр. Основними завданнями такого механізму мають стати аналіз та прогнозування корупційних ризиків у проєктах відбудови, моніторинг використання міжнародної допомоги, забезпечення постійної взаємодії і координації з міжнародними донорами та незалежними аудиторами. Важливий інструмент – обов'язкова антикорупційна експертиза програм і проєктів, що фінансуються з державного бюджету і коштів міжнародних партнерів, щодо оцінювання прозорості процедур, інституційної спроможності відповідальних органів.

Окремої уваги потребує інституціоналізація цифрового простору за моніторингом процесів відбудови

Видавничо-поліграфічний центр Київського університету

створенням публічної електронної платформи з відкритою інформацію про джерела фінансування, замовників, підрядників, етапи реалізації, результати виконання проєктів, усунення недоліків тощо. Це допоможе посилити демократичний громадський й експертний контроль, зменшити корупційні ризики, підвищити рівень довіри до державних інституцій. Першочергової ваги є законодавче і нормативно-правове закріплення відповідальності за корупційні правопорушення у сфері повоєнного відновлення, оскільки такі злочини безпосередньо підривають національну безпеку та довіру до України з боку міжнародних інвесторів, донорських організацій.

Отже, антикорупційну політику в повоєнному відновленні варто розглядати не як допоміжний чи другорядний інструмент, а як структурний компонент системи національної безпеки України, оскільки корупція як соціальне явище в процесі відбудови, у разі її виявів, апріорі утілює потенційні ризики для економічної дестабілізації, соціальної напруги, втрати міжнародної підтримки, що матиме довгострокові негативні або катастрофічні наслідки для розвитку Української держави. Запропоновані підходи й авторські пропозиції акцентовані на безпековій траєкторії соціального трансформаційного процесу, яким є процес повоєнного відновлення, на формуванні цілісної, інституційно спроможної та превентивно орієнтованої моделі державної антикорупційної політики, здатної забезпечити ефективне, прозоре та безпечне повоєнне відновлення України.

Внесок авторів: Володимир Бондар − опис методології, концептуалізація теоретичних засад дослідження і структурування статті, узагальнення й аналіз зібраних матеріалів, підготування висновків і пропозицій; Артем Грицаєнко − відбір, аналіз й огляд джерел, концептуалізація теоретичних засад дослідження, підготування висновків і пропозицій.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

Бондар, В. (2024a). Відновлення України: концепція зацікавлених сторін. *Київський економічний науковий журнал*, 6, 12–16. https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-6-2

Бондар, В. (2024b). Суб'єктність країни в міжнародній безпековій системі відповідно до її фактора перспективи. *Національні інтереси України*, 2(6). 483-493. https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-2(2)-483-493

Зеленько, Г. (2024). *Стабільність політичної системи як умова національної безпеки*. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/Politychna-bezpeka-Ukrainy-problema-stabilizatsii-politychnoho-polia-krainy-Prohnozna-otsinka-mekhanizmy-zabezpechennia-2.pdf

Інтеграція антикорупційних механізмів у стратегію післявоєнного відновлення є ключовою умовою стійкості України − Голова НАЗК. *НАЗК* (2025, 18 грудня). https://nazk.gov.ua/uk/novyny/integratsiya-antykoruptsiynyh-mehanizmiv-u-strategiyu-pislyavoennogo-vidnovlennya-e-klyuchovoyu-umovoyu-stiykosti-ukrainy-golova-nazk/

Корчак, Н. (2024). Антикорупція як основа забезпечення національної безпеки України: окремі аспекти. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Національна безпека,* 2(2). 13–16. https://doi.org/10.17721/3041-1912.2024/2-2/11

Майборода, О. (2024). Конкурентність і компромісність у політичному полі в умовах війни. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/Politychna-bezpeka-Ukrainy-problema-stabilizatsii-politychnoho-polia-krainy.-Prohnozna-otsinka-mekhanizmy-zabezpechennia-2.pdf

НАЗК закликає сформувати єдині та чіткі правові рамки для сфери відбудови (2025, 01 серпня). *НАЗК.* https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-zaklykae-sformuvaty-edyni-ta-chitki-pravovi-ramky-dlya-sfery-vidbudovy/

Реальний корупційний досвід українців у понад чотири рази менший за оцінку поширеності корупції: результати досліджень (2025, 13 березня). НАЗК. https://nazk.gov.ua/uk/novyny/realnyy-koruptsiynyy-dosvid-ukraintsiv-u-ponad-chotyry-razy-menshyy-za-otsinku-poshyrenosti-koruptsii-rezultaty-doslidzhen/

Результати роботи НАБУ і САП. (2025). *Звіт за І півріччя 2025*. НАБУ. https://nabu.gov.ua/site/assets/files/51366/zvit_2025_ii_ukr.pdf

Рибалкіна, А., & Тараніна, М. (2021). Політична корупція як загроза національній безпеці України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,* 2(2), 41–46. https://doi.org/10.31733/2078-3566-2021-2-41-46

У майбутній відбудові українці бояться корупції більше ніж війни – соціологічне опитування. (2023, 14 червня). https://ti-ukraine.org/news/u-majbutnij-vidbudovi-ukrayintsi-boyatsya-koruptsiyi-bilshe-nizh-vijny-sotsiologichne-opytuvannya

Українці стали активніше повідомляти про корупцію. (2025, 24 січня). НАЗК. https://nazk.gov.ua/uk/ukraintsi-staly-aktyvnishe-povidomlyaty-pro-koruptsiyu-nazk-prezentuvalo-doslidzhennya-koruptsiya-v-ukraini-2024-rozuminnya-spryynyattya-poshyrenist

Як українці сприймають відбудову, корупцію та євроінтеграцію: опитування суспільної думки. (2025, 24 березня). *Transparency International Ukraine*. https://ti-ukraine.org/research/yak-ukrayintsi-spryjmayut-vidbudovu-koruptsiyu-ta-yevrointegratsiyu-opytuvannya-suspilnoyi-dumky https://ti-ukraine.org/research/yak-ukrayintsi-spryjmayut-vidbudovu-koruptsiyu-ta-yevrointegratsiyu-opytuvannya-suspilnoyi-dumky

A/RES/ES-11/5. (2022). *Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine :* Resolution adopted by the General Assembly on 14 November 2022. https://digitallibrary.un.org/record/3994481?v=pdf&ln=es

Corruption in Ukraine: Understanding, Perception, Prevalence. (2024). *Analytical report based on the results of the survey of population and entrepreneurs.* https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/333/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_IS_NACP_2024_ENG.pdf

Freeman, E., & Mcvea, J. (2001). A Stakeholder Approach to Strategic Management. *Darden Graduate School of Business Administration. University of Virginia*, 01-02. 32. https://doi.org/10.2139/ssrn.263511

Moisiiakha, A., Velychko, K., Kovalenko, N., Zhurba, O., & Kramar, O. (2025). Anti-corruption mechanisms and public finance management efficiency in Ukraine's war and post-war recovery. *The Economics and Finance Letters*, 12(4), 832–847. https://doi.org/10.18488/29.v12i4.4623

RISE Ukraine. (b. d.). *Ukraine's Reconstruction, Integrity, Sustainability and Efficiency*. https://www.rise.org.ua

Szostek, J., & Toremark, L. (2023). *What the history of democracy in Ukraine?* https://www.chathamhouse.org/2023/11/democracy-ukraine

URC. (2022). Матеріали конференції. Декларація Лугано. https://ua.urc-international.com/past-conferences/urc22/materiali-konferenciyi

References

A/RES/ES-11/5. (2022). *Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine* : Resolution adopted by the General Assembly on 14 November 2022. https://digitallibrary.un.org/record/3994481?v=pdf&ln=es

Boguslavets, M. (2023, September 27). *Funding Ukraine's Reconstruction: Who Will be Accountable for Integrity?* RUSI. https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/funding-ukraines-reconstruction-who-will-be-accountable-integrity

Bondar, V. (2024). Recovery of Ukraine: A stakeholder approach. *Kyiv Economic Scientific Journal*, 6, 12–16 [in Ukrainian]. https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-6-2

Bondar, V. (2024). Subjectivity of the country in the international security system according to its perspective factor. *National Interests of Ukraine*, 2(6), 483-493 [in Ukrainian]. https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-2(2)-483-493

Corruption in Ukraine: Understanding, Perception, Prevalence. (2024). *Analytical report based on the results of the survey of population and entrepreneurs.* https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/333/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_IS_NACP_2024_ENG.pdf

Freeman, E., Mcvea, J. (2001). A Stakeholder Approach to Strategic Management. *Darden Graduate School of Business Administration. University of Virginia*, 01-02. 32. https://doi.org/10.2139/ssrn.263511

How Ukrainians perceive reconstruction, corruption and European integration: a public opinion poll (2025, March 24). *Transparency International Ukraine* [in Ukrainian]. https://ti-ukraine.org/research/yak-ukrayintsi-spryjmayut-vidbudovu-koruptsiyu-ta-yevrointegratsiyu-opytuvannya-suspilnoyi-dumky/.

In the future reconstruction, Ukrainians fear corruption more than war – sociological survey (2023, June 14) [in Ukrainian]. https://ti-ukraine.org/news/u-majbutnij-vidbudovi-ukrayintsi-boyatsya-koruptsiyi-bilshe-nizh-vijny-sotsiologichne-opytuvannya

Integrating anti-corruption mechanisms into the post-war recovery strategy is a key condition for Ukraine's resilience − NACP Head (2025, December 18): NACP [in Ukrainian]. https://nazk.gov.ua/uk/novyny/integratsiya-antykoruptsiynyh-mehanizmiv-u-strategiyu-pislyavoennogo-vidnovlennya-e-klyuchovoyu-umovoyu-stiykosti-ukrainy-golova-nazk

Korchak, N. (2024). Anti-corruption as a basis for ensuring the national security of Ukraine: some aspects. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. National Security*, 2(2), 13–16 [in Ukrainian]. https://doi.org/10.17721/3041-1912.2024/2-2/11

Maiboroda, O. (2024). Competitiveness and compromise in the political field in times of war [in Ukrainian]. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/Politychna-bezpeka-Ukrainy-problema-stabilizatsii-politychnoho-polia-krainy.-Prohnozna-otsinka-mekhanizmy-zabezpechennia-2.pdf

Moisiiakha, A., Velychko, K., Kovalenko, N., Zhurba, O., & Kramar, O. (2025). Anti-corruption mechanisms and public finance management efficiency in Ukraine's war and post-war recovery. *The Economics and Finance Letters*, 12(4), 832–847. https://doi.org/10.18488/29.v12i4.4623

NACP calls for the formation of a unified and clear legal framework for the reconstruction sector (2025, August 01). NACP [in Ukrainian]. https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-zaklykae-sformuvaty-edyni-ta-chitki-pravovi-ramky-dlya-sfery-vidbudovy

ISSN 1728-3817

Results of the work of NACP and SACPO (2025). Report for the first half of 2025. NACP [in Ukrainian]. https://nabu.gov.ua/site/assets/files/51366/zvit_2025_ii_ukr.pdf

RISE Ukraine. (b. d.). *Ukraine's Reconstruction, Integrity, Sustainability and Efficiency* [in Ukrainian]. https://www.rise.org.ua

Rybalkinv, A., & Taranina, M. (2021). Political corruption as a threat to the national security of Ukraine. *Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 2(2). 41–46 [in Ukrainian]. https://doi.org/10.31733/2078-3566-2021-2-41-46

Szostek, J., & Toremark, L. (2023). *What the history of democracy in Ukraine?* https://www.chathamhouse.org/2023/11/democracy-ukraine

The real corruption experience of Ukrainians is more than four times less than the estimated prevalence of corruption: research results (2025, March 13). NACP [in Ukrainian]. https://nazk.gov.ua/uk/novyny/realnyy-koruptsiynyy-dosvid-ukraintsiv-u-ponad-chotyry-razy-menshyy-za-otsinku-poshyrenosti-koruptsii-rezultaty-doslidzhen

Ukrainians have become more active in reporting corruption. (2025, January 24). NACP [in Ukrainian]. https://nazk.gov.ua/uk/ukraintsi-staly-aktyvnishe-povidomlyaty-pro-koruptsiyu-nazk-prezentuvalo-doslidzhennya-koruptsiya-v-ukraini-2024-rozuminnya-spryynyattya-poshyrenist

Ukrainians see reconstruction, but fear corruption in it – results of a sociological survey. (2025, August 19). *Transparency International. Ukraine*. https://ti-ukraine.org/en/news/ukrainians-see-reconstruction-but-fear-corruption-in-it-results-of-a-sociological-survey

URC. (2022). Conference Proceedings. Lugano Declaration. https://ua.urc-international.com/past-conferences/urc22/materiali-konferenciyi

Zelenko, H. (2024). Stability of the political system as a condition for national security [in Ukrainian]. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/Politychna-bezpeka-Ukrainy-problema-stabilizatsii-politychnoho-polia-krainy-Prohnozna-otsinka-mekhanizmy-zabezpechennia-2.pdf

Отримано редакцією журналу / Received: 05.08.25
Прорецензовано / Revised: 11.08.25
Схвалено до друку / Accepted: 18.08.25

Volodymyr BONDAR, PhD, Assoc. Prof.
ORCID ID: 0000-0002-9833-9867
e-mail: vt.bondar@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Artem HRYTSAIENKO, Bachelor
ORCID ID: 0009-0001-3228-4162
e-mail: hrytsaienko_artem@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

A SECURITY TRACK IN POST-WAR RECONSTRUCTION: ANTI-CORRUPTION ASPECT

Background. *Destruction and social transformations actualize the research of post-war reconstruction not only as an economic process, but also as a strategic element of the national security system. The reconstruction process goes beyond the physical reconstruction of facilities, must take place in parallel with strengthening the institutional resilience of Public Authorities, creating effective safeguards against internal threats - corruption, which, in conditions of a critical shortage of financial resources and dependence on foreign aid, is transformed from a criminal offense into a direct threat to State stability and defense ability. Key attention should be focused on the formation of transparent conditions for restoration, on the principles of accountability, digitalization and the rule of law.*

Methods. *Comparative analysis – a study of corruption risks through assessments by international organizations and anti-corruption State institutions. Content analysis − the key "Lugano principles" are highlighted. System approach − a comprehensive analysis of the results obtained is carried out, Public Administration mechanisms are identified, in particular in the conditions of the country's post-war reconstruction. Analogies – that the recovery process is a social transformation process, concerns ensuring the stability of the functioning of the national security system; it is important to take into account the principle of subject-object interaction within the international security system for the development of the country's socio-economic ecosystem, in particular in the direction of ensuring the anti-corruption aspect of recovery, minimizing corruption risks by introducing a selection system from among foreign stakeholders.*

Results. *The main directions of post-war recovery: reforming the public procurement system; managing international aid; decentralization; ensuring monitoring of the use of resources. Anti-corruption policy should be considered as a structural component of the national security system of Ukraine. Corruption, as a social phenomenon, a priori embodies potential risks for economic destabilization, social tension, and the leveling of international support and trust.*

Conclusions. *The approach to institutionalizing anti-corruption determinants as a component of the national security system needs to be modernized. The effectiveness of post-war reconstruction depends on transparency, accountability, and the involvement of all stakeholders. By strengthening institutional resilience and minimizing internal corruption threats, it is possible to ensure the long-term stability of the state and maintain a high level of trust among international partners.*

Keywords: *system of Public Administration, national security, stakeholder approach, anti-corruption policy, institutional resilience.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare № conflicts of interest. The funders had № role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.

Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет" Версія НЕ для друку